

“Mos passejam per ses cases
amb so covo i es paner,
i si no teniu panades
robiols també van bé.”
“I ara ja convidar-vos
dia trenta d'aquest mes,
balladors i sonadors
farem es ball des salers.”
“Anirem a continuar,
esperam 'ver-ho fet bé,
i si Déu vol l'any que ve
tots plegats poguem tornar.”

S'homo tot sol

“En trobar qualque persona
un dia tan senyalat,
en tenir-lo enrevoltat
mos ha d'escoltar una estona,
i si qualque euro ha mollat
sa botella se li dóna.”

BIBLIOGRAFIA:

Autors diversos: *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear. Volum VI. Música popular i tradicional*. Edicions 62, Barcelona, 1a edició març del 2001.

Autors diversos: *Espai, fet urbà i societat a Manacor. III Jornades d'Estudis locals de Manacor*. Edició a cura de l'Ajuntament de Manacor, Gràfiques Muntaner, abril 2005.

Manacor tradició i modernitat (s. XVI-XX). IV Jornades d'Estudis locals de Manacor. Edició a cura de l'Ajuntament de Manacor. Gràfiques Muntaner, abril 2007.

AMADES, Joan: *Costumari català. Volum II*. Salvat Editores, segona edició en facsimil, Barcelona 1982.

DURAN, Damià: *Roda de folklore pagès*, Gràfiques Miramar. Palma 1989.

GALMÈS RIERA, Antoni: *Cultura popular mallorquina. Aplec de pautes II*. Informacions Llevant, SA. Manacor 1989.

JULIÀ PROHENS, Miquel: *Cançons tradicionals de Mallorca*. Hogar del Libro SA, Barcelona 1977. Col·lecció L'Esplai n. 27.

MASSOT I PLANES, Josep: *Cançoner musical de Mallorca*. Edició a cura de Caixa de Balears, Sa Nostra. Impremta E. Climent, Barcelona 1984.

NOGUERA, Antoni: *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la Isla de Mallorca*. Edició facsimil publicada pel Conservatori Superior de les Illes Balears, Editorial Piles, Mallorca 2005.

Aproximació a la *Vetlada de Glosadors* que publicà Antoni M. Alcover l'any 1897

M. Magdalena Gelabert i Miró

Antoni M. Alcover i la cultura popular

Antoni M. Alcover i Sureda (1862-1932), prestigiós filòleg i investigador, mostrà des de ben prest un gran interès per la cultura popular mallorquina. Les seves primeres tasques com a folklorista consistiren a recopilar materials diversos que publicava a les revistes de l'època. La rondalla *Es jai de sa barraqueta* fou la primera i aparegué publicada al número 76 de *L'Ignorància*, l'any 1880.

En paral·lel al treball de recopilació de rondalles, Antoni M. Alcover es dedicà a recollir gloses. L'interès pel glosat li venia d'enrera ja que de nin estigué en contacte amb glosadors a Santa Cirga i a les possessions del voltant i ell mateix escrivia gloses. Qualsevol motiu era bo per escriure'n: per passar l'estona o per simple intenció lúdica. De ben jove, al seminari, usava el glosat per escriure cartes als de ca seva, com si la glosa el transportàs cap a un món arrelat i rural molt diferent del que vivia a Ciutat de Mallorca; per exemple:

«Llavò també li vull dir
que an es de ca nostra digui
que, mentre possible sigui
hauria de ser ací,
dimarts sa farina nostra;
perquè ja l'hem acabada
i, a punt per pegar panxada,
no hi haurà un tros de crosta.»¹

Antoni M. Alcover sentí una gran passió pels glosadors, fins al punt que l'any 1904 s'endugué un dels millors del moment, l'amo Antoni Vicenç Santandreu

¹ Epistolari familiar, 1882. Citat per JANER MANILA, Gabriel (2005): *Com una rondalla. Els treballs i la vida de Mossèn Alcover*.

de Son Garbeta, fins a Barcelona perquè participàs als Jocs Florals. Allà fou l'admiració dels intel·lectuals de l'època que no se'n podien avenir, de com un home sense lletra pogués arribar a tenir un domini tan gran de la llengua i dels mots.

Alcover no deixà de banda l'interès pels glosadors al llarg de la vida, però les seves produccions glosades se situen sobretot a finals de segle XIX; per tant, pertanyen a l'etapa de joventut.

La Vetlada de Glosadors

L'obra anomenada *Vetlada de Glosadors. A les fires y festes de Manacor. Die 19 de setembre de 1897* fou publicada a Ciutat de Mallorca el mateix any 1897 per Estampa de Sanjuan, germans. És una obra dirigida per Antoni M. Alcover que recull, com explica el títol mateix, els glosats que es feren a Manacor amb motiu de les Fires i Festes. Antoni M. Alcover era en aquell moment el president de la Comissió de Glosadors i com a tal féu un discurs que introdueix l'obra.

A continuació, l'obra ens presenta l'aportació de sis glosadors. Els glosats apareixen per aquest ordre: “El mes de maig” de l'amo Antoni Vicenç Santandreu, *de Son Garbeta*; *De quant robaren el Bon Jesús*, de la madona Catalina Aina Prohens, *Comes, de ca'n Barraques*; *L'axut d'enguany*, del sen Toni Adrover, *Verretó*; *La meua exida a Bones Ayres y el Brasil* d'Andreu Sansó, *Xich*; *Un ca mal seguidor* del sen Jaume Carrió, *Fontpella*; *Es gorrions*, d'Elisabet Santandreu Prohens, *Comes, de ca'n Barraques*; i *Ab motiu de les Fires y festes de la Pau* de l'amo Antoni Vicenç Santandreu, *de Son Garbeta*.

Es tracta d'un cas de glosades preparades prèviament ja que, com ens explica a peu de pàgina en l'apartat referit al glosador Toni Adrover, ell és l'únic que només sap fer gloses com a improvisador.

L'amo Antoni Vicenç Santandreu, suposadament el millor dels glosadors que presenta, és qui obre i tanca el recull amb una primera glosada que obtingué un premi als Jocs Florals de Barcelona i amb una altra feta expressament per a l'ocasió de les Fires i Festes.

La *Vetlada de glosadors* s'inicia amb el discurs presidencial d'Antoni M. Alcover, un discurs que actua alhora com a presentació i introducció i que explica les circumstàncies i característiques de la vetlada dins el marc de les Fires i Festes. Alcover aprofita l'avinentsa per reflexionar sobre la importància de la poesia i de la tasca que fan els glosadors.

La resta de l'obra presenta una estructura de repetició en la qual apareix el nom de cada glosador, el tractament (si escau), el malnom o el lloc de procedència.

En una nota a peu de pàgina es contextualitza l'obra i l'autor i se'ns explica de manera breu la circumstància que envoltà cada un dels glosats. A continuació apareix la glosada dividida en estrofes.

El discurs presidencial

Antoni M. Alcover inicia el discurs presidencial amb un “Senyores, senyors” que ens anuncia la transcripció fidel del text que havia estat preparat per ser transmès oralment.

Comença amb un “Avuy qu'el poble de Manacor ofereix” que actua com una obertura de braços, com una primera acollida a manacorins i a visitants. Amb aquesta mateixa paraula “avuy” introdueix els elements que caracteritzen les Fires i Festes, que presenta com la mostra d'eines i ormetjos, i fa una lloança de la vida manacorina d'aquell temps.

D'entre els atractius que mostra la ciutat, els glosadors hi tenen una presència destacada: “no podia faltar aquesta mostra que Manacor presenta dels seus fills glosadors” i els defineix amb termes de senzillesa i d'elogi com “aquests modestíssims, aquests desinteressats feyners del jardí d'aquella sereníssima Princesa, filla del Altíssim, la sagrada Poesía”. Parla de la poesia en majúscules, com a element sagrat i preferit “del Altíssim”, la personifica en el cos d'una “Princesa”, també en majúscules. Ens introdueix així una imatge metafòrica que anirà repetint al llarg del discurs: els glosadors són jardiniers del jardí de la “Poesia”.

Ens fa saber que no pot ser glosador qui vol, sinó que s'hi ha de néixer i, precisament, qui elegeix és la “Princesa Poesia”. Ella escull qui vol i no ho sol fer entre els rics habitants de grans palaus sinó entre els de casa pobra. A continuació descriu poèticament la relació entre els glosadors i la musa que els inspira i elegeix. No tot és regalat, però, la musa els dóna el do però ells l'han de treballar per arribar a bon port.

Cal tenir present que els glosadors són purs transmissors de la saviesa del poble ja que quan la glosa surt ja no és només per a ells sinó per a tothom, per fer la vida més dolça i agradable al poble.

Antoni M. Alcover parla de la poesia des de la consideració antiga i clàssica, com un art venerat pels déus. Continua amb l'al·legoria del jardí de la “Sereníssima Princesa” la poesia que ofereix flors i fruits; per a ell la bona poesia li fa dir: “¡O quines flors aquelles, quins fruïts aquells, quant son cullits de bon de veres dins el jardí de l'excelsa Poesía! Embalsamen el mon; tot l'umplen de fragància celestial; son saborosíssims, assacian, no afartan, son vertaderament un menjar d'àngels, son el pa de Deu.”

Al llarg del discurs identifica glosa i poesia i les creu imprescindibles per a la vida humana, fins al punt que considera malanats els pobles que no reconeixen aquest art i afirma que són marcats pel materialisme i que han perdut l'autèntic nord: “¡Ay dels pobles que no los troban gust, que no'n fan cas, que se'n riuen. Son els pobles qu'han perduda la tramuntana de vista”. Afirma, però, que no hi ha por perquè sempre hi haurà ments obertes, “cors nobles”, que sabran valorar aquesta tasca.

Continua el parlament recordant que és Déu qui envia la poesia i que hi ha molta gent que la valora, una bona prova són els centenars de persones presents. Repeteix els mateixos qualificatius que atribuï abans als glosadors, però ara en forma d'interrogació retòrica, com a motiu recurrent i intensificador.

Es refereix als glosadors com a persones acostumades a fer feina dura i que no tenen gaire temps per dedicar-hi. La “Princesa” els ha elegit però ells s'han d'enginyar sense recursos, sense gens de lletra ni cultura i sense temps. Per aquests motius cal reconèixer encara més el mèrit d'aquesta tasca.

Alcover deixa entreveure que ha compost lleugerament les produccions sense llevar-los gens d'importància: “una má amiga los haurá composts una mica'ls remells; pero les flors hi eran qu'es lo principal”.

Per acabar dona al públic assistent la darrera paraula: és ell qui ha de judicar i sentenciar el producte que oferiran els glosadors. Acaba amb un sentenciós “He dit” que posa el punt i final a la seva intervenció.

Els protagonistes: els glosadors

Malgrat el pes importantíssim que exerceix Antoni M. Alcover en la promoció i l'elaboració d'aquesta obra, els autèntics protagonistes en són els glosadors.

Cada glosador presenta el seu estil amb les particularitats pròpies de la personalitat pròpia, però trobam algunes generalitats destacables com l'ús generalitzat de versos heptasíl·labs o el fet d'iniciar el glosat amb una glosa de presentació o introducció i d'acabar-lo amb una glosa de comiat. Especialment s'observa en el cas de Toni Adrover, *Verretó*, el glosador improvisador.

L'amo Antoni Vicens Santandreu de Son Garbeta

• Títol de la primera composició: *El mes de maig*

Contextualització

Amb una nota a peu de pàgina, Antoni M. Alcover ens explica el marc en què es produí aquesta obra i les circumstàncies que la fan especialment important.

La situa entre les millors produccions, no només dels glosadors sinó dels millors poetes dels Països Catalans, la qual cosa li ha suposat un premi: un accèssit als Jocs Florals de Barcelona. Al final ens diu que la va compondre pel mes d'abril de 1893, és a dir, més de quatre anys abans d'aquesta fita.

Estil

Es tracta d'una composició de versos pentasíl·labs distribuïts en 12 estrofes de 13 versos en els quals rimen els parells. Cada estrofa està composta per 11 versos i una tornada de dos versos en forma aparellada que es repeteix a totes les estrofes: “¡Alegre es el Maig,/el més de María!” i que reitera el títol i el tema de la composició.

Contingut

El glosat comença interpellant a l'observació de la natura tot identificant-la amb la poesia: “Mirau l'univers,/poema sagrat.” El tema del text, com ens anuncia el títol, és el mes de maig entès, per una part, com el mes de les flors, la fecunditat i la vitalitat i, per l'altra, com el mes dedicat a la Mare de Déu. D'aquesta manera mostra com tota la natura treu el millor d'ella mateixa per honorar la Verge Maria.

Els quatre primers versos actuen com a resum del que serà la resta del poema; per tant, es tracta d'una estructura analitzant que primer ens anuncia el tema que anirà desenvolupant a mesura que avanci l'obra.

Antoni Vicens Santandreu dona la paraula a les flors personificades que parlen i s'ofereixen per ser collides en honor a Maria i li ofereixen els dons i perfums:

«Per jardins y boschs
les floretes riuen.
-Venime a collir,
a Maria diuen,
per vos es la flayre
qu'el floratge dona:
deixaunos guarnir
la vostra corona;» (2)
No només les flors s'ofereixen sinó també els arbres:
«Los abres y vinyes,
brollant la tenror,
en el Maig renovan
la seua verdor.» (5)

Si ara apareixien els “abres”, a nivell genèric, a mesura que avança el text es van concretant i apareix “l'auzina”, “l'olivera” i fins i tot “la marina”. Tots són

elements autòctons del paisatge mallorquí que recorden les composicions dels escriptors de l'Escola Mallorquina.

A tanta bellesa no hi pot faltar la nota musical i així l'ofereix també la natura:

«Dolsa refilada
fa'l gay rossinyol;
el pastó ab la flauta
o ab lo flaviol
tonadetes toca
com ayres del cel,
y els anyells responen
ab so tendre bel.
L'honesta terrola
canta alegre y vola
a l'auba y de dia.» (9)

Totes les parts hi participen, tant els ocells -el "rossinyol" i la "terrola"- com l'home amb els seus instruments -el "flaviol"-, fins i tot les ovelles aporten tendres bels.

També els elements l'honoren -"l'auba", el sol, la rosada-:

«L'auba se despert
y axampla ses ales,
se fa munt y amunt
escampant ses gales.
El sol la segueix
volant per l'espai:
les gotes de rou
li fan de miray...
Si no's mou el vent,
Semblan d'Orient
Brillant pedreria.» (10)

Acaba amb els himnes i càntics que li ofereixen no els àngels sinó tota la gent humil, els habitants d'aquests paratges on abans ens ha situat: "amos y missatges/ ab les jornaleres...". (12)

Conclou homenatjant Maria amb una generalització, el que ens ha explicat és només una mostra perquè:

«Tot lo mon l'adora
a la gran Senyora
de nostra alegríia.»

• Títol de la darrera composició: *A n'els Manacorins ab motiu de les Fires i Festes de la Pau*

Contextualització

Alcover ens adverteix que pel mes de maig de 1897 els partits polítics de Manacor feren les paus i aquest és el motiu que inspirà la glosada.

Estil

La composició consta de 19 estrofes de vuit versos heptasil·labs amb rima *abba abba*.

Contingut

El glosat comença amb una exclamació "¡O quin arch de Sent Martí/a Manacor es sortit!" (1) Es refereix a l'arc de Sant Martí, símbol de pau després de la tempesta. Reclama la unió del poble que és el que Déu vol, enfront de la influència maligna de *Luzbel*.

Continua amb la metàfora de l'arc de Sant Martí i glosa els avantatges del seu enteniment enfront dels inconvenients de les disputes i baralles. Invoca el Sant Crist de Manacor perquè els beneeixi i dedica la darrera estrofa a situar cadascú al seu lloc perquè els superiors sàpiguen comandar i els inferiors, obeir; demana pau i benestar i, fins i tot, la glòria!

La madona Catalina Ayna Prohens, Comes, de Ca'n Barraques

• Títol de la composició: *De quant robaren el Bon Jesús. A Manacor l'any 1865*.

Contextualització

Com en el cas anterior, Antoni M. Alcover contextualitza la composició tot explicant-nos que aquesta glosada es va compondre a partir d'un fet real: l'any 1865 robaren la Sagrada Forma del sagrari. Alcover comenta que el fet va commoure tota la ciutat i que la glosada representa una pàgina de la nostra història que segurament no trobarem escrita a cap altra banda amb tants de detalls.

Estil

La glosada de Catalina Ayna Prohens està formada per 49 estrofes de sis versos cada una. Els versos són heptasil·labs, que són els que trobam amb més freqüència a la lírica popular. La rima també és regular, *abbaab* i sol ser masculina, és a dir, que els versos solen acabar en paraula aguda.

Contingut

La glosadora comença manifestant el seu desig de glosar per explicar la

feta. Així com féu també l'Amo Antoni Vicenç Santandreu, el text adopta una estructura analitzant ja que la primera estrofa anuncia el que tractarà a la resta de versos:

«Ab desitx está el meu cos
d'una glosada dictar
de quant l'església's trobá
ab tot el pesar mes gros,
robantlí lo seu Espós
un infame cristiá.» (1)

A continuació dedica la segona estrofa a demanar ajut a Déu per a la tasca que ha d'investir i a la tercera s'encomana a l'arcàngel sant Gabriel i a la Verge Maria.

Explica com algú entrà a l'església el dijous llarder de l'any 1865, s'endugué les almoines, duia claus falses que deixà i espenyà un vel a ganivetades. Es refereix al lladre com a “pecador” i “pecador desditxat”. Ens diu, però, que la malifeta més grossa fou la de robar “Jesús Sagramentat”, per la qual cosa es guanyà “si hagués tengudes mil vides/dos mil morts”(8).

Després dedica algunes estrofes a lamentacions sobre el mal fet i afegeix més detalls: llevà els “dos àngels”, “el vericle”² i “la custodi”³. L'autora interpreta el fet com si els àngels volguessin acompanyar el Sant Sagrament:

«¡Ay Senyor quin miray es
per qui'u vol considerar!
que havervos d'abandonar
a los àngels no's permés;
perque a trossos o sencers
ab vos volgueren anar.» (12)

Posteriorment ens explica qui fou el primer a descobrir la malifeta i en quines circumstàncies. Era “en Santandreu, el primer/dels ministres del Senyor” (13), el vicari que anà a l'església per a una extremunció però no se n'adonà que el sagrari era obert fins que hi tornà. Conta com donà part al jutge i a l'Ajuntament i com escorcollaren l'església fins a les cinc del matí.

El vicari donà la notícia a l'altar i, mentre l'Ajuntament cercava, el poble resà durant catorze dies. La impressió que la feta causà dins el poble fou tan gran que s'anul·laren els “darrers dies”, com si la Quaresma ja hagués arribat abans d'hora.

2 Segons ALCOVER al *Diccionari*: el *vericle* 'és el recipient format de dos cercles de vidre voltats d'un marc d'or, dins el qual es posa l'hòstia per esposar-la a l'adoració dels fidels'.

3 Segons ALCOVER al *Diccionari*: la *custòdia* és el 'reliquiari de metall preciós dins el qual s'exposa a la veneració pública el cos de Nostre Senyor Jesucrist'.

Al cap i a la fi, el lladre restituí el que havia robat i deixà el Sant Sagrament davant el portal de la rectoria. L'alegria fou tan gran que s'organitzà una festa i una processó en honor del Sant Sagrament en el qual no faltà la música ni la marxa reial.

Després d'explicar les celebracions i les alegries, es plany de la ingratitude i dels pecats dels homes i demana perdó pels seus.

El sen Toni Adrover, *Verretó*

• Títol de la composició: *L'axut d'enguany*

Contextualització

Antoni M. Alcover explica que es tracta d'un glosador analfabet que no prepara els glosats sinó que els improvisa. Per a aquesta ocasió preparà la glosa prèviament, però l'hagué de llegir el mateix Antoni M. Alcover, que n'havia pres nota, perquè el glosador, una vegada fetes les gloses, ja no se'n recordava.

Estil

El glosat del sen Toni Adrover consta de 26 estrofes de versos heptasil·labs. Les estrofes són anisofil·làbiques i alternen els quatre, cinc i sis versos sense que hi hagi una uniformitat. Apareixen dotze estrofes de quatre versos, deu de cinc i quatre de sis.

En aquest cas cal destacar les esferes semàntiques relacionades amb el món de l'aigua, com “aygo”, “pou”, “cisterna”, “aujub” i “font”, i amb la vida pagesa, és el cas de “solch”, “pareyer”, “paya”, “gra”, “bestiar”.

Contingut

En el cas del sen Toni Adrover, *Verretó*, la primera glosa actua com a salutació i benvinguda i presenta el tema del qual tractarà: “s'axut”. Explica la magnitud de la manca d'aigua i personifica “s'axut” tot culpant-lo dels mals de la pagesia: “s'axut es molt polissó” (4), “Axut tu mos ets traydor” (7).

En la mateixa línia es lamenta de les conseqüències que té per al conrador, per al pagès, per al gra i per al bestiar.

A l'eixutesa s'hi afegeix el vent que acaba de ressecar la terra i agreuja encara més la situació. Al llarg de les gloses analitza el que ha passat mes a mes i així diu: “Dins el Mars aygo esperava” (14), “Devers sa fira des Maig/tothom deya: granará” (19), “parlarem des més de Juny”. (23) I arriba fins al moment de segar “Demunt s'era per pitjor/era manco qu'un no creya.”(24) La collita s'ha perdut, gairebé, i tothom en paga les conseqüències tal i com ens ha advertit a l'estrofa vuitena: “Be crech que sa nació/se'n temerá axi meteix.”

Acaba el glosat amb dues gloses de comiat: una per referir-se al que ha explicat i al que queda per dir i la darrera li serveix per demanar perdó pels errors que pugui haver comès i per deixar constància de qui és:

«el pobre foraviler
qu'ha dictat aquest paper.
Li diuen Toni Adrover
y de malnom *Verretó*.»

N'Andreu Sansó, *Xich*

- Títol de la composició: *La meua exida a Bones Ayres y El Brasil. Anada*
Contextualització

La informació inicial de peu de pàgina ens explica que aquesta glosada consta de tres parts de les quals només se'ns fa arribar la primera. Tot i així, és la més llarga de totes les incloses en el recull ja que està formada per vuitanta estrofes. El mateix Alcover remarca que aquest glosat representa una pàgina de la nostra història “ja que foren tants i tants els manacorins que devers l'any 1889 prengueren la curolla d'anarsen a America, ahont se'n dugueren una part de la vida de Manacor”.

Estil

El glosat d'Andreu Sansó, *Xich*, consta de vuitanta estrofes regulars: són sextets, composicions de sis versos heptasil·labs de rima regular *abbaab*.

Contingut

La història comença amb dues gloses que serveixen a Andreu Sansó per demanar saviesa i memòria per poder glosar i ho fa a través d'una invocació a la Santíssima Trinitat, Jesús, Josep i Maria i a tots els sants.

Les tres estrofes següents actuen com a introducció i l'autor esmenta que contarà un viatge que va fer “allà dessá'l sol” (4) i partí cap a “Bones Ayres”. Situa els fets com a reals i ens remet a la data “Fa vuyt anys” (5), per tant era l'any 1889, tal i com ens anunciava Antoni M. Alcover en la nota aclaridora a peu de pàgina.

Partí de Manacor el 13 de juliol i arribà a Alcúdia l'endemà; allà l'esperaven un “vaporet mahonés” (8) amb el qual embarcaren. Per devers Formentor es mogué maror i es marejà tothom fins que amainà devers mitjanit. L'endemà dematí arribaren a Barcelona on passaren tot un dia i l'endemà tornaren a embarcar dins un vaixell italià anomenat *Sirio* (20) que els dugué cap a Amèrica. El vaixell ja duia d'Itàlia “vuytcents nou passetjers” (21) i en pujaren “docents setanta set més” (21).

Durant quatre o cinc dies tengueren bona mar i arribaren a Cadis, després de dos o tres dies de molta calor, “vengué una maror/que mos llevá l'alegria” (26):

«Feya trons y llamps, y vent,
espantosa tempestat;
casi tohom marejtat;
se rendia'l més valent:
tot anava malement
des d'un fins a l'altre cap.» (27)

S'aturaren a un port i descansaren un dia; era el dia de Sant Jaume i aprofitaren per anar amb un llaütet fins a la ciutat de Cabo Verde. Allà es trobà amb “una guarda de negrets” (35) despullats que parlaven portuguès i arriben a una fonda però la cuina és diferent i hi ha manca d'aigua: “Tot lo que várem menjar/amarguetjava i covia.” (41)

Continuen el camí cap a Amèrica en el transcurs del qual pateixen quatre o cinc dies de molta calor (53), plugué dos o tres dies (56), passen set o vuit dies més (57), tenen ocasió d'escoltar quatre o cinc llengües (58); a més

«Era alegre, amats germans,
el posarse un a escoltar,
perque sentia rallar
mallorquins y catalans,
viscaïns y castellans
y molts ab italià.» (59)

Augmenta el fred i una altra maror, i després una maror encara més grossa fins que

«Y demunt les nou les deu
el vapor se va aturar,
y fonch que fondo doná
adevant Montífideu.» (66)

Uns sis-cents queden a Montevideo amb un fred de neu; constata que amb catorze dies passen d'una calor espantosa a un fred que pela. A la fi arriben a Bones Aires i dona gràcies a Déu.

La darrera glosa és de comiat, li serveix per demanar perdó si s'ha equivocat en res i per recordar que no és glosador fi ni ha estudiat.

El sen Jaume Carrió, *Fontpella*

- Títol de la composició: *Un ca mal seguidor*

Contextualització

Sembla, pel que ens diu Antoni M. Alcover, que la base d'aquesta història és un fet real que succeí a un ca d'Estopar.

Estil

La composició està formada per 38 estrofes de versos heptasíl·labs agrupats en estrofes de 4, 5 i 6 versos, distribuïdes de manera irregular. En trobam dues de sis versos, tres de cinc i trenta-tres de quatre. Les estrofes més habituals, les de quatre versos, rimem *abba*; les de cinc presenten una rima *abbba* i les de sis rimem *abbaab* i també *abcba*.

Contingut

El glosat conta la història d'un ca, en Moret, i una madona. Es tracta d'una conversa dialogada en la qual cada una de les parts exposa els seus arguments. La madona retreu al ca la seva poca feina i el ca reivindica el dret de menjar bé i descansar.

Al llarg del glosat apareixen exemples i llocs comuns tradicionals com és el cas del dejuni del temps de Quaresma:

«Si la gent s'arriba á teme
que tu no't vols aficar,
ell te faran dejunar
sense esser dins sa Corema.»

La madona adverteix que el pastor el matarà si no compleix la seva tasca i més endavant recorda que son pare morí penjat. Ella li dona el consell de presentar-se al pastor i de demanar-li perdó. En Moret ho fa així i promet servir-lo bé; per la seva banda, el pastor accepta i el ca li assegura que li farà costat.

En aquesta ocasió el glosat no presenta introducció ni comiat.

Elisabet Santandreu Prohens, *Comes, de Ca'n Barraques*

• Títol de la composició: *Es gorrions*

Contextualització

En aquesta ocasió, la glosadora s'inspira també en un fet real: l'aigua i el vent tomaren una gran mata on feien niu els gorrions i l'amo la féu serrar. Elisabet Santandreu es posà al lloc dels gorrions i decidí envestir aquesta glosada.

Estil

El glosat està format per 46 estrofes de mesura irregular: nou de 4 versos, 4 de cinc, 19 de sis, set de 7, tres de 8, una de 9 i la darrera de 12 que, per la seva extensió, es podria dividir en dues, una de set versos i una altra de cinc. La rima és alternada i tant apareix aparejada com creuada.

Contingut

La primera glosa actua com a introducció. Elisabet Santandreu ens explicarà el cas d'un arbre

«que, per eser tan honrat,
per la seua antiguedat,
may es senyó'l va tomar». (1)

Més endavant ens anuncia que es tracta d'una mata “d'ara fa quatrecent anys”(2). Un dia d'aigua se'n dugué quinze passes de paret i féu malbé la mata. A continuació dona la paraula a un gorrió: “Hey ha un gorrió qui diu:”(6), i ell explica els avantatges que la mata els aportà. Era el seu refugi i tenien aigua i menjar durant tot l'any: “en s'ivern llenriscla bona/y per s'estiu de tot gra”(13).

El senyor fa serrar els tions i el gorrió parla amb ell per recriminar-lo; reclama el que considera seu des de fa generacions i l'amenaça de posar-li un plet. Se'n va a cercar el jutge de Vila-frita pel camí reial i no troben ningú; el gorrió vol anar a Costitx “qu'es el jutjat principal”(32) i si no apel·larà a Madrid.

El gorrió, a través del telègraf, avisa tots els seus coneguts perquè acudeixin a ajudar-lo. Compareixen gorrions des Galatzó, Son Tió, Lluch, Deià, L'Orfe, Artà... fins a un milió! S'aplegaren tres jutges de gorrions “berberiscos” i el gorrió guanyà el judici oral de poder fer el niu damunt la xemeneia.

La darrera estrofa conclou amb la lliçó apresada: “ab ró y sense raó”(45) val més no moure qüestions si no volem perdre les possessions.

Conclusions per a la contextualització i les referències històriques

És una publicació a través de la qual podem obtenir una informació molt completa sobre la importància de la glosa al Manacor de finals del segle XIX, sobre el contingut i l'estil que la caracteritzava. A la vegada, ens aporta una gran quantitat de dades històriques i socials que els glosadors incorporen a les seves composicions i que ens ajuden a entendre quina era la visió popular dels fets principals que marcaren el seu temps.

Al mateix discurs presidencial, Alcover es refereix a la “mostra pintoresca de la seua activitat” que es feia amb motiu de les Fires i Festes. Pel que ens revela a continuació podem deduir que es tractava d'una exposició d'estrís i eines que recordaven les feines del camp: “avuy que mostra ab llegítim orgull penjades per aquestes parets les eynes y ormetjos de l'art de conrar y els productes que'n sap treure”. L'aportació dels glosadors completa la mostra, tot oferint la part de cultura oral que posa el to i la paraula als elements materials.

Ens trobam amb una societat eminentment rural, que mostra amb orgull la seva manera de treballar i de viure. Defensa l'honradesa de la feina del camp i la seva genuïtat. Una prova d'això és la gernació que es veu congregada al claustre de Sant Vicent Ferrer -“dins aquest claustre majestuós de l'Orde Dominicana, que santificaren tants d'anys els Pares Predicadors, els benemérits fills de Sent Domingo”- per a aquella fita; Alcover parla de “tants de centenars de persones”.

En el cas de la glosada de Catalina Ayna Prohens, Alcover explica que aquesta glosada es va compondre a partir d'un fet real que succeí l'any 1865, trenta-dos anys abans. Es tractà del robatori de la Sagrada Forma del sagrari. Alcover comenta que el fet va commoure tota la ciutat i constata el valor històric de l'aportació d'aquesta glosadora i també la representativitat del moment en el qual va ser escrita: “Aquesta glosada es por lo tant una pàgina de la nostra historia, no escrita segurament a altre lloch, y que du tot el caràcter i sabor d'època.” (Nota introductòria a peu de pàgina.)

Toni Adrover fa també un glosat de circumstàncies, centrat en la falta de pluja. Es tracta d'una situació especialment negativa si tenim present que es tractava d'un temps d'escassetesa en el qual la producció del camp era de vital importància per a la subsistència familiar.

En el cas d'Andreu Sansó, *Xich*, el mateix Alcover remarca que aquest glosat representa una pàgina de la nostra història “ja que foren tants i tants els manacorins que devers l'any 1889 prengueren la curolla d'anarsen a America, ahont se'n dugueren una part de la vida de Manacor”. Explica una situació semblant a la que representa Sebastià Rubí al conegut *Ai Quaquín que has vengut de prim*.

En conjunt, la *Vetlada de Glosadors. A les Fires y Festes de Manacor. Die 19 de setembre de 1897* és una mostra de la riquesa del conreu de la glosa popular a Manacor i, a la vegada, ens aporta una informació abundant sobre les circumstàncies de l'activitat quotidiana de l'època, sobre els costums i les inquietuds que persistien i sobre els detalls que envoltaren alguns dels fets històrics que marcaren la vida del nostre poble.

BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, Antoni M. (1897): *Vetlada de Glosadors. A les Fires y Festes de Manacor. Die 19 de setembre de 1897*. Palma: Estampa de Sanjuán, germans.

ALCOVER, Antoni M. i MOLL, Francesc de Borja (1980): *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma: Editorial Moll.

ALCOVER, Antoni M. (2004): *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana (1901-1936)*, edició a cura de M. Pilar Perea. Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.

JANER MANILA, Gabriel (2005): *Com una rondalla. Els treballs i la vida de Mossèn Alcover*. Manacor: Fundació Pública Antoni M. Alcover i COFUC.

MARCH NOGUERA, Joan (2001): *Mossèn Alcover i el món de la ciència. La creació del llenguatge científic català modern*. Palma: Lleonard Muntaner, editor.

MOLL, Francesc de Borja (1981): *Un home de combat. Mossèn Alcover*. Palma: Editorial Moll.

MOLL, Francesc de Borja (1983) *Aspectes marginals d'un home de combat (Mossèn Antoni M. Alcover)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

PEREA, M. Pilar (2007): *Tomàs Forteza i Antoni M. Alcover. Història d'una amistat*. Palma: Editorial Moll, Col·l. Els treballs i els dies; 52.

PONS i PONS, Damià (1998): *Ideologia i cultura a la Mallorca d'entre els dos segles (1886-1905)*. Palma: Lleonard Muntaner, editor.

VIDAL PIZÀ, Tomeu (2004): *Una vida d'Era i no era. Mossèn Alcover*. Barcelona: Fundació Casa Museu Llorenç Villalonga i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.